

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö 26.10.2018 (OKM/22/010/2018)

Ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistaminen: ylioppilastutkinnon rakenteen muuttaminen

Suomen Kuntaliitto kiittää tilaisuudesta tulla kuulluksi ylioppilastutkinnon rakennetta koskevan muutosesityksen vuoksi ja toteaa seuraavaa:

Kuntaliiton lausunto 3.9.2018 tuolloin esitetystä ylioppilastutkinnon rakenteesta:

Ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella 21.6.–3.9.2018. Esitysluonnoksessa ylioppilastutkinnon rakennetta ehdotettiin tuolloin muutettavaksi ylioppilastutkinnon kehittämistä valmistelleen Gaudeamus igitur -työryhmän ehdotuksen mukaisesti. Tuolloin esitettiin ylioppilastutkinnon rakennetta muutettavaksi maltillisesti. Tutkinnon rakenne olisi säilynyt muuten nykyisellään, mutta kokelaan valitessa reaaliaineen kokeen hänen olisi jatkossa tullut osallistua joko kahden reaaliaineen kokeeseen tai reaaliaineen ja vieraan kielen kokeeseen. Suomen Kuntaliitto kannatti 3.9.2018 antamassaan lausunnossa esitettyä tutkinnon rakennetta.

On tärkeää huomata ja korostaa, että nimenomaan lukio-opinnot luovat yleissivistystä, eikä ylioppilastutkinnolle voi asettaa sellaisia vaatimuksia. Joka tapauksessa kesällä lausunnolla ollut ehdotusluonnos olisi tukenut syventymistä useampaan reaaliaineeseen sekä myös erityisesti toisen vieraan kielen (usein lyhyt kieli) opiskelua. Kesällä lausunnolla olleen luonnoksen mukainen muutos ei olisi myöskään ollut suuri nykyiseen todelliseen tilanteeseen, kun viime vuosina keskimääräinen kokeiden määrä ylioppilastutkinnossa on ollut 5,2 - 5,3.

Keskimäärin viidennes kokelaista osallistuu nykyään minimimäärään eli vain neljään kokeeseen. Kesällä lausunnolla olleen luonnoksen mukainen rakenne olisi mahdollistanut tämän jatkossakin. On lisäksi mahdollista, että parhaillaan käynnissä oleva korkea-asteen valintamenettelyuudistus edistää jo omalta osaltaan osallistumista vähintään viiteen kokeeseen. Kuntaliitto piti siis tuolloin lausunnolla olleen ehdotuksen mukaista rakennetta hyvänä. Kuntaliitto totesi kuitenkin, että tuolloin lausunnolla olleella rakenteella voi olla vaikutusta sekä aikuisten oppimäärää opiskelevien että kahden tutkinnon (ammattillinen perustutkinto ja ylioppilastutkinto) opiskelijoiden edellytyksiin osallistua ylioppilastutkintoon ja heidän ylioppilastutkintonsa rakenteeseen. Kuntaliitto kannatti tuolloin esillä ollutta rakennetta pitäen sitä kokonaisuudessaan hyvänä. Sen vaikutukset aikuisten oppimäärän mukaan opiskeleviin ja kahden tutkinnon opiskelijoihin eivät olisi olleet kohtuuttomat, sillä he olisivat edelleen pystyneet osallistumaan vain neljään kokeeseen ylioppilastutkinnossa.

Uusi ehdotus ylioppilastutkinnon rakenteeksi:

Esityksen jatkovalmistelussa on nyt päädytty ehdottamaan viiden kokeen rakennetta. Ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan olisi suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkieliessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraassa kielessä ja reaaliaineessa järjestettävä koe. Viidennen kokeen

kokelas voisi valita vapaasti. Ehdotettu rakenne koskisi kokelaista, jotka aloittavat ylioppilastutkinnon suorittamisen kevään 2021 tutkintokerralla tai sen jälkeen.

Suomen Kuntaliitto pitää nyt esillä olevaa ehdotusta tutkinnon rakenteeksi selkeänä. Se ei myöskään olisi valtaosalle kokelaista suuri muutos todelliseen tilanteeseen, sillä kuten edeltä on käynyt ilmi, kokelaat osallistuvat keskimäärin 5,2 - 5,3 kokeeseen. Erityisesti nuorten lukiokoulutuksen oppimäärän mukaan opiskeleville ja jatko-opintoihin tähtääville kokelaille esitetty malli olisi johdonmukainen.

Esitetyllä rakenteella on kuitenkin myös ongelmansa. Tällä hetkellä noin viidennes kokelaista osallistuu neljään kokeeseen ylioppilastutkinnossa. Vain neljään kokeeseen osallistuvien suhteellinen osuus on todennäköisesti huomattavan paljon suurempi sekä aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevien että kahden tutkinnon opiskelijoiden keskuudessa. Mikäli kokeiden vähimmäismäärää tutkinnossa korotettaisiin neljästä viiteen, voisi sillä olla näissä kahdessa ryhmässä koulutus- ja yhteiskuntapoliittisesti kielteisiä vaikutuksia. On mahdollista, että esitetty rakenne voisi vähentää kiinnostusta lukio-opintoihin näissä ryhmissä, pidentää opiskeluaikoja ja vähentää suoritettujen ylioppilastutkintojen määrää. Esitys voisi vähentää lukio-opintojen houkuttelevuutta eniten juuri aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevien keskuudessa. Aikuisopiskelijoiden heterogeenisen opiskelijarakenteen vuoksi tämä olisi hyvin epätoivottavaa. Lisäksi esitys voisi aiheuttaa ongelmia opiskelijoille, joilla on erityisiä oppimisvaikeuksia.

Toisaalta ylioppilastutkintoon esitetään kesällä lausunnolla olleen ehdotusluonnoksen mukaan useita tutkinnon joustavuutta joko ylläpitäviä tai parantavia ehdotuksia. Ne voivat omalta osaltaan ainakin osittain vähentää epätoivottuja vaikutuksia. Ylioppilastutkintolautakunnalla on lisäksi tarvittaessa mahdollisuus tehdä lisätoimia erityisesti kompensatiomenettelyn avulla. Loppujen lopuksi kyse on tähän esitykseen liittyvien etujen ja haittojen välisestä tasapainosta ja siihen liittyvästä kokonaisarviosta.

Yhteenveto ja kannanotto:

Suomen Kuntaliitto pitää kesällä lausunnolla ollutta ylioppilastutkinnon rakenneluonnosta ensisijaisena ja parhaana vaihtoehtona. Se perustuu Gaudeamus igitur -työryhmän asiantuntijaesitykseen. Tutkinnon rakenne säilyisi siten muuten nykyisellään, mutta kokelaan valitessa reaaliaineen kokeen hänen tulisi jatkossa osallistua joko kahden reaaliaineen kokeeseen tai reaaliaineen ja vieraan kielen kokeeseen. Tällöinkin useimmat kokelaat osallistuisivat vähintään viiteen kokeeseen, sillä korkeakoulujen opiskelijavalinta tukee sitä. Tällöin kuitenkin ei asetettaisi kahden tutkinnon opiskelijoita ja erityisesti niitä aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevia opiskelijoita, jotka eivät tähtää jatko-opintoihin, vaikeaan asemaan.

Toissijaisesti Kuntaliitto näkee mahdollisena myös nyt esillä olevan ylioppilastutkinnon rakenteen, joka koostuisi vähintään viidestä kokeesta. Tällöin kuitenkin on oltava valmius hyväksyä, että muutoksella voi olla epätoivottuja yhteiskunta- ja koulutuspoliittisia vaikutuksia pienempään ryhmään ilman, että sillä saavutetaan muutosta suuremman ryhmän eli nuorten oppimäärän mukaan opiskelevan ja jatko-opintoihin tähtäävän opiskelijaryhmän toiminnassa.

Lopuksi Kuntaliitto kiinnittää huomiota kahteen asiaan:

Kuntaliitto huomauttaa, että nyt lausunnolla olevat lakiluonnokset kuuluvat lakikokonaisuuteen, jotka eduskunta hyväksyi 21.6.2018. Tuolloin lait hyväksyttiin Kuntaliiton näkemyksen mukaan sekä hallitusohjelman että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 64 §:n ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 55 §:n 2 momentin vastaisesti. Tuolloin hyväksytyt lait sisälsivät kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille uusia ja laajentuvia tehtäviä, jotka tulee rahoittaa sataprosenttisella valtionosuudella. Tuolloin lakien taloudelliset vaikutukset oli Kuntaliiton lausunnossaan esittämän laskennan perusteella aliarvioitu. Tarvittava laskelma löytyy Kuntaliiton lausunnosta eduskunnan sivistysvaliokunnalle (17.4.2018). Kuntaliitto esittää, että asiassa toimitaan hyvän hallinnon ja lainsäädännön mukaisesti osoittamalla tarvittava lisärahoitus lukiokoulutuksen kustannus- ja rahoitus pohjaan rahoituslain mukaisesti. Tämä on tärkeää, koska rahoitusta on jo muutenkin leikattu, eikä rahoitus riitä kattamaan kustannuksia.

Lisäksi pienenä yksityiskohtana todettakoon, että ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamista koskevan kuulemistilaisuuden mukana olleessa muistiossa ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamisesta käytetään epähuomiossa termiä 'kaksoistutkinto'. Vaikka kyseistä termiä voidaan käyttää puhekielessä epävirallisesti, on virallisesti kuitenkin kyse kahden tutkinnon mukaisista opinnoista. Suosittelemmekin käyttämään tältä osin oikeita termejä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja

Kyösti Värri
erityisasiantuntija